

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
"ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ"

МАРІЯ АВГУСТЮК

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ДИСКУРСІ ТОЧНОСТІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ

Монографія

Острог
Видавництво Національного університету «Острозька академія»
2023

УДК 159.925:378.4

A 18

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Острозька академія»
(протокол № 9 від 26 січня 2023 року)*

Рецензенти:

Балашов Едуард Михайлович – доктор психологічних наук, професор кафедри психології та педагогіки (Національний університет «Острозька академія»);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук Вищої школи України (Рівненський державний гуманітарний університет);

Савчин Мирослав Васильович – доктор психологічних наук, професор (Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка).

A 18 **Августюк М. М.**

Емоційний інтелект у дискурсі точності метакогнітивного моніторингу : монографія. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2023. 374 с.

ISBN 978-617-8041-19-9

DOI 10.25264/978-617-8041-19-9

У монографії висвітлено результати комплексного дослідження емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів ЗВО.

Увагу зосереджено на теоретико-емпіричному вивченні особливостей прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу. Обґрунтовано та побудовано теоретико-концептуальну модель зв'язку емоційного інтелекту з точністю метакогнітивного моніторингу, досліджено особливості прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу, представлено апробовану тренінгову програму підвищення точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів засобами емоційного інтелекту, розроблено психолого-дидактичні поради до підвищення точності метакогнітивного моніторингу.

Для науковців, науково-педагогічних працівників, психологів-практиків, здобувачів вищої освіти та всіх суб'єктів пізнавальної діяльності, які працюють з інформацією.

УДК 159.925:378.4

ISBN 978-617-8041-19-9
DOI 10.25264/978-617-8041-19-9

© Августюк М. М., 2023
© Видавництво Національного університету
«Острозька академія», 2023

*Моїм найдорожчим – мамі, татові, сестричці,
бабусі та чарівній красунечці Веронічці,
а також моїм науковим Наставникам й Учителям –
Ігореві Демидовичу Пасічникові
та Руслані Володимирівні Каламаж – присвячую.
Дякую за віру та підтримку.*

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	6
------------------------	---

РОЗДІЛ I ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

1.1. НАУКОВО-ПСИХОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ	9
1.2. ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОПЕРАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ	39
1.3. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ	47
<i>Висновки до першого розділу</i>	56

РОЗДІЛ II ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СТРУКТУРІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ

2.1. МЕТАКОГНІТИВНИЙ МОНІТОРИНГ ЯК ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ АСПЕКТ МЕТАПІЗНАННЯ	57
2.2. КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ХАРАКТЕРИСТИКИ ТОЧНОСТІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ	70
2.3. ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У СТРУКТУРІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ	87
<i>Висновки до другого розділу</i>	97

РОЗДІЛ III ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ СТУДЕНТІВ У СТРУКТУРІ ТОЧНОСТІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ

3.1. ОПИС ТА ОБҐРУНТУВАННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ	99
3.2. РЕЗУЛЬТАТИ ДІАГНОСТИЧНОГО ЕТАПУ ЕКСПЕРИМЕНТУ	107
3.3. РЕЗУЛЬТАТИ ЛАБОРАТОРНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ	118
3.3.1. <i>Точність метакогнітивного моніторингу розрізі суджень впевненості у правильності виконання</i>	118
3.3.2. <i>Точність метакогнітивного моніторингу в розрізі характеристик навчального матеріалу</i>	129
3.3.3. <i>Точність метакогнітивного моніторингу в розрізі емоційного інтелекту</i>	149
3.3.4. <i>Точність метакогнітивного моніторингу в розрізі рефлексивності</i>	203
3.3.5. <i>Точність метакогнітивного моніторингу в розрізі метакогнітивної обізнаності</i>	209
3.3.6. <i>Порівняльна характеристика отриманих результатів відповідно до обраних методик</i>	216
3.3.7. <i>Точність метакогнітивного моніторингу в розрізі здібності ідентифікувати та оцінювати емоції</i>	219
<i>Висновки до третього розділу</i>	233

РОЗДІЛ IV
ФОРМУВАННЯ ТОЧНОСТІ МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ
НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ЗАСОБАМИ
ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ

4.1. Побудова тренінгової програми підвищення точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності здобувачів вищої освіти засобами емоційного інтелекту	241
4.2. Апробація тренінгової програми та узагальнення отриманих результатів дослідження	247
4.3. Психолого-дидактичні поради до підвищення точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності в студентів засобами емоційного інтелекту	285
<i>Висновки до четвертого розділу .....</i>	<i>296</i>
ВИСНОВКИ	297
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	300
ДОДАТКИ	334

ПЕРЕДМОВА

Емоційний інтелект – це складна інтегрально-ієрархічна система, яка базується на єдності когнітивних, емоційних, адаптаційних та соціальних складових у процесі внутрішньоособистісної та міжособистісної здібності ідентифікувати та оцінювати емоції, сприяти емоційній фасилітації мислення, розуміти емоції та управляти ними з метою динамізації інтенсивного емоційного та інтелектуального розвитку особистості. Метакогнітивний моніторинг – це важлива передумова ефективності навчальної діяльності, оскільки, як спосіб відслідковування суб'єктом власної пізнавальної активності та оцінювання її результатів у процесі виконання пізнавальних завдань, уможливорює саморегуляцію процесу та результату виконання.

У сучасній науковій психолого-педагогічній літературі наявні теоретичні та експериментальні дослідження, в контекстуальному полі яких вивчають різні аспекти як емоційного інтелекту, так і метакогнітивного моніторингу. Однак наразі немає достатньо чіткого визначення поняття емоційного інтелекту, відсутнє системне обґрунтування структури та механізмів його формування, основних чинників, існує багатоваріативність моделей. Серед науково-психологічних та освітніх питань, яким приділяють порівняно менше уваги, виділяють зв'язок між емоційним інтелектом та основними характеристиками метапізнання, зокрема, метакогнітивними стратегіями, здібностями та обізнаністю. Відсутні дослідження особливостей прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу. Концептуальною проблемою навчальної діяльності є точність метакогнітивного моніторингу, яку необхідно розглядати в системі відповідних психолого-педагогічних умов.

Відповідно до цього, актуальною є розробка наукових підходів до цілеспрямованого формування в процесі навчання та виховання емоційного інтелекту на основі експериментального вивчення особливостей перебігу емоційних процесів, станів та стійких властивостей під час навчальної діяльності, дослідження особливостей прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу. Уможливорює такі дослідження ґрунтовніше вивчення поняття емоційного інтелекту, вдосконалення концепції системи емоційного інтелекту, уявлення про основні моделі, чинники, структуру та механізми формування, підходи до операціоналізації, онтогенетичні аспекти розвитку, рівні сформованості, функції та особливості зв'язку з основними характеристиками метапізнання, місце емоційного інтелекту в навчальній діяльності. Крім того, вважаємо за доцільне вдосконалити уявлення про метакогнітивний моніторинг як процесуальний аспект метапізнання з виокремленням його видів,

чинників точності, взаємозв'язку з метакогнітивним контролем, окреслити проблему зв'язку з результативністю навчальної діяльності, визначити роль та місце метакогнітивного моніторингу в системі саморегульованого навчання, встановити механізми підвищення точності метакогнітивного моніторингу засобами емоційного інтелекту. За допомогою правильно організованого точного метакогнітивного моніторингу студенти можуть на метакогнітивному рівні вивчати когнітивні особливості набуття знань та використовувати відповідні навчальні стратегії.

Монографія має на меті теоретично проаналізувати та емпірично дослідити особливості прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів.

Монографія складається з чотирьох розділів, у яких послідовно розкрито її зміст.

У *першому розділі* наведено результати теоретичного аналізу проблеми дослідження емоційного інтелекту. Зокрема, ми проаналізували зміст поняття емоційного інтелекту, його структуру, згрупували концептуальні підходи до вивчення цього явища в психологічній науці, вдосконалили концепцію системи емоційного інтелекту, уявлення про основні моделі, охарактеризували основні підходи до операціоналізації. Крім того, ми описали роль емоційного інтелекту в навчальній діяльності студентів.

У *другому розділі* наведено результати теоретичного аналізу особливостей прояву емоційного інтелекту в структурі метакогнітивного моніторингу. Ми проаналізували поняття, види, структуру метакогнітивного моніторингу, вдосконалили уявлення про метакогнітивний моніторинг як процесуальний аспект метапізнання з виокремленням його видів, чинників точності, ролі та місця в системі саморегульованого навчання. Крім того, ми окреслили проблему зв'язку точності метакогнітивного моніторингу з результативністю навчальної діяльності, виділили основні підходи до вимірювання точності суджень метакогнітивного моніторингу, описали особливості зв'язку метакогнітивного моніторингу та контролю як структурних компонентів метапізнання. З метою визначення особливостей прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу, ми вдосконалили уявлення про функції емоційного інтелекту та його зв'язок з основними характеристиками метапізнання, на основі чого розробили теоретико-концептуальну модель зв'язку емоційного інтелекту з точністю метакогнітивного моніторингу.

Третій розділ присвячено опису процедури та аналізу результатів емпіричного дослідження особливостей прояву емоційного інтелекту в структурі точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності студентів ЗВО. На основі отриманих даних експерименту ми проаналізували особливості прояву емоційного інтелекту студентів у розрізі виокремлених у результаті теоретичного аналізу чинників точності метакогнітивного моніторингу, а також здібності ідентифікувати та оцінювати емоції і відтінки емоційних переживань, що виникли внаслідок зворотного зв'язку.

У четвертому розділі наведено обґрунтування та результати апробації тренінгової програми підвищення точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності здобувачів вищої освіти засобами емоційного інтелекту. На основі узагальнення результатів теоретико-експериментального дослідження ми описали основні теоретичні положення психолого-педагогічних та методичних умов підвищення точності метакогнітивного моніторингу навчальної діяльності засобами емоційного інтелекту. Крім того, ми запропонували відповідні психолого-дидактичні поради до підвищення точності метакогнітивного моніторингу засобами емоційного інтелекту, що передбачають формування здібностей сприяти емоційній обізнаності, розуміти емоції, ідентифікувати стратегії поведінки, управляти емоціями.

Наукове видання

Марія Миколаївна АВГУСТЮК

**ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ У ДИСКУРСІ ТОЧНОСТІ
МЕТАКОГНІТИВНОГО МОНІТОРИНГУ**

Монографія

Комп'ютерна верстка Наталії Крушинської

Формат 100x70/16. Ум. друк. арк. 30,39. Обл.-вид. арк. 31,4.

Наклад 300 пр. Зам. № 8-23.

Папір офсетний. Друк цифровий. Гарнітура «Cambria».

Оригінал-макет виготовлено у видавництві
Національного університету «Острозька академія»,
Україна, 35800, Рівненська обл., м. Острог, вул. Семінарська, 2.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи РВ № 1 від 8 серпня 2000 року.